

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

XIV. De vena, & arteria.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

Musculi or-
tus non ab
osse.

osse nascatur, sed complures à cartilagine, vt in larynge; alij à membrana, vt fortasse in oculo; alij ab alio quopiam: nec omnis item inferatur in os: sed in cartilagineam, membranam, cutem, & si quid aliud eiusmodi est: & alij rursum nascantur ex vno & pluribus inferantur; alij contra nascantur à pluribus vnique cōmittantur: omnes tamen ab vno in aliud quidpiam progrediuntur. Itaque est tendō à plerisque velut pars musculi commemoretur; dum ex muris lacertave similitudine musculum in tres partes diuidunt; in principium, quasi caput, vbi exortus est musculi primaque in fibras discissio; medium, vbi abundat caro in fibras ingesta, venterque appellatur, in quo minus vincta sunt, imò propter ingestam carnem non parum distat fibræ: ac demum finem & cordam seu caudam, vbi rursum fibræ colliguntur & vitæ conspiciuntur sine carne, in ijs præsertim musculis, qui longiorem habent tractum (alij enim sunt vbique carnosii, nec eandem, sed longè aliam atque aliam figuram habent) ideoque hæc potissimum postrema pars nominatur tendō: Recepta tamen in toto musculo continetur, estque proprium & primum inter omnes corporis partes mouendi organum.

Musculi osse.

Musculus autem tum propter tendonis custodiam factus est, adiecta carne, quæ aut cadenti subtereretur, aut casu vulneratouè operimentum esset, & propugnaculum: tum vt commodius redō functionem suam obiret. Siquidem crassior factus se se facilius contrahit & colligit: rursumque laxat & extendit. Proinde nec in principio, nec in fine, sed in medio tendonis inseritur ferè caro. Tum quia principium & extremum sub articulis occultantur, nec motu attolluntur, magno opere aut concidunt. Media verò illa pars plurimum pati poterat, aut exteris iniurijs & percussionibus exposita, aut in motu eleuata, & supra nuda procidens ossa. Tum quod si extremitates illæ, quæ committuntur articulis, replerentur carne, impediretur motus, neque articulus ea occupatus liberè flecti posset. Tum demum quia contractio & laxatio mediarum, non extremarum, partium, futura erat. Idcirco in extremis partibus aut nulla est aut perpauca caro, in medijs plurima. Quamquam vbi non sunt articuli, habetur interdum caro, aut in principio musculi, vt in ijs, qui ab ilium osse in femoris os inferuntur; aut in fine, vt in transuerso septo, aut vbique, vt in intercostalibus alijsque permultis.

Voluntarij
motus simi-
litudo.

In omnibus vero, si neruos in vincula tendoneque mutaueris, præclara illa vti licebit ad hanc rem totam illustrandam Galeni similitudine, que in libro de causis respirationis extat: Voluntatemque seu appetitum animalis, qui toti præest motui, per similem inquires equiti esse, qui habenarum motu huc illucque equum impellit: velut habenas autem esse tendones seu vinculorum fibras: ac demum equum, cui eques insidet, totum musculum esse. Cæterum si fuerit equus ex animis aut prægelibus famæue confectus & omnino viribus ac robore destitutus, etsi adsint habenæ, moueri non poterit. Ita sanè tendonis quoque & musculo accidit. Nam vt oculus non videt, nec audit auris, nec vllum sentiendi organum, etsi aptissime comparatum, operari potest aut sentire, nisi animale spiritum velut pri-

num & generale animæ instrumentum neruus adduxerit: sic profecto neque tendo aut musculus mouebit, nisi neruus accesserit; non tanquam instrumenti pars motricem tribuens facultatem, sed qui spiritum illum addat, quo anima & facultas motrix, quæ in instrumento sunt, ad illud contrahendum & laxandum vti debent. Eodem enim modo venis opus est & arterijs, illis ad alimentum, his ad naturæ caloris custodiam: per similemque trium horum vasorum distributionem hæc animaduertimus, etsi alium usum & finem respiciant. Qui vero musculi proprio sibi neruo carent, propriæque vena aut arteria, vtuntur proximis. Denique omnibus ita constitutis membrana tenuis tadem circumponitur, quæ musculum totum tum cōtineat tueaturque, tum ab alijs distinguat & separet.

Porro tanta est in corpore musculorum copia, vt vniuersa caro, quæ propriè caro nominatur, illis solis contineatur. Auicenna in 1. fen. 1. cano- nis doctrina summa 2. cap. 30. & ex Galeni sent. Auerroes in 1. lib. colliget cap. 15. ad quingentos viginti nouem musculos colligerunt. Alij alium numerum. Sed verè omnino pronuntiatum fuit ab eodem ipso Galeno ad initium lib. primi de musculorum motu, nullum facile colligi posse. Causa autem est, quoniam eorum aliqui sunt, qui vnum exortum habeant vnumque corpus, sed in plures mox tendones desinant. Alij contra à capitibus pluribus ventrèq. multiplici in vnum vltimum colligantur. In quibus iure optimo dubitabis, num vnus an plures illi musculi sint. Accedunt diuersus in eodem musculo fibrarum ductus, multiplex & nonnunquam contrarius motus, ac demum plurium musculorum concursus, & eiusmodi connexio, vt à quibusdam vnus, ab alijs plures esse iudicentur. Satis nunc fuerit eorum substantiam & usum tradidisse, aptumque motus instrumentum animæ preparasse. Quot enim illi sint, diligenti & accurata sectione colligendum erit.

DE VENA ET Arteria.

CAPVT XIII.

Væ hæcenus explicatae sunt partes, et sunt, quæ per se ad membrorum & corporis totius compositionem pertinere videntur. Venæ enim, arteria & neruis de quibus dicendum superest, partes quidem sunt corporis animæ præditæ, potius tamen institutæ, velut vasa, quibus tota animalis vita constitutumque corpus conseruetur atque operationibus suis omnibus ritè ac pro dignitate fungatur. Propterea de his postremo loco dicendum mihi proposui.

Venam & arteriam sanguinis & spiritus esse vasa, nemo est qui ignoret. Nam idèo peruiæ sunt & per totum corpus ducuntur; vt alimentum illa hæc spiritum in omnes partes distribuant. Sanguis, inquit Aristoteles in 3. de partibus anima-

Vene et ar-
teria vsu.

lium lib. cap. 4. cum humidus sit, conceptaculum habet necesse est; ideoq. venas emolita natura videtur. Quaedam tamen peculiarem alium usum obtinent: aut succi cuiuspiam attractionem, vt Porta & mellarica: aut purgationem excrementi, vt emulgentes, vtreteres, spermatica, & alie quedam.

Quas sententias?

Ut utriusque, tum vena, tum arteria, eandem pro modo dixeris substantiam esse. Quippe non alio modo differre videntur, quam quod altera, vt tenuiora & magis calidum continet sanguinem, & spiritum, qui clabi facile & expirare poterat, sic maiori eguit apparatu, meliusque instructa fuit a natura, quam altera. Nam vena preter communem illam & generalem tunicam exterio- rem, qua singula partes inuoluuntur, in superiori regione a succingente costas, in inferiore a peritonio orta; vnicam habet sibi propriam triplici contextam villorum genere: rectis plurimis ad trahendum sanguinem, obliquis nonnullis ad retinendum, & transversis ad expellendum ac dissipandum comparatis. Qua maxime re distinguitur vena a membrana; colore alioqui, crassitudine, & forma persimilis. Quod membrana vt non est ad attrahendum, vel retinendum, expellendumque instituta; sic nullis eiusmodi contexta est villis, sed vbiq. tota sibi & semper similis. At vena vt villis constat, ita non in simularium modo, sed in instrumentarium etiam partium numero censetur; cum propriam functionem habeat. Verum quod de exteriori & ascitica tunica dictum est, ita se habet. Non enim ea adest vbiq. sed ibi duntaxat, vbi vena aut ossi durioriue corpori incumbit, aut suspensa & ab omni corpore libera ex vno in aliud membrum producit. Tunc enim vt tutior sit contactus aut productio a proximis membranis tenui tunica obuestitur. At vbi visceribus inseritur, aut intra carnem & musculos extenditur; ea tunica opus non est: cum & benignus suauisque sit contactus; & firma satis extensio. Immo si adesset, circumiectorum musculorum nutritionem non parum retardaret.

Vena & arteria differunt.

Idem de arteria intelligendum est. Sed ea duabus hinc tunicis tertiam addit intimam; tum durioram ac fere membraneam & cartilagineam, comprimi & dilatari aptam: tum quintuplo fere crassioram altera illa proxima, vt in 7. lib. de anatom. admin. cap. 5. obseruauit Galenus. Eaque velat cutem quandam interna superficie continet araneam telam persimilem: quam nonnulli tertiam arteria tunicam statuerunt. Neque hanc villis constat rectis, neque obliquis, vt vena; sed transversis: quod non ad attrahendum vel retinendum facta sit, sed ad spiritum propellendum ac dissipandum, pulsumque efficiendum, qui patentem semper & apertam viam postulat. Exterior autem altera tunica rectis constat, & obliquis quibusdam, transversis nullis, vt ex vtraq. vnum quasi tunicam triplici florum genere natura videatur texere voluisse. Totamq. arteriam si cum vena conferas, sextuplo fere crassioram reperies. Vt minime mirum sit, si aut ab Aristotele in 3. de historia lib. cap. 3. & 5. aut ab alijs veteribus neruosa, cartilaginea, aut etiam pulsatis neruus fuerit appellata. Praesertim in homine, in quo, vt est in extremo cap. 17. lib. 1. eiusdem historiae, proportione corporis crassiores sunt, quam in

caeteris animalibus, vena. Aut ab iisdem illis praecis auctoribus minus accurate distincta fuerunt ab arterijs vena, & omneque communi nomine vena noncupata. Quod & Hippocratis & Platonis sententia ostendit Galenus in cap. 9. lib. 6. de illorum decretis, atque ex pluribus tum eorum cum Aristotelis locis manifestum est. Propterea enim id factum est, quod persimilis earum substantia sit, nec alio modo, quam vnus tunicae additione, maioriq. quadam duritie & crassitudine differre viderentur. Quare *ἄρτηρ* solum qua respiramus, arteriam illi appellauerunt: postea vero haec, aspera, qua vero spiritum & pulsum continent, laues arteriae dictae sunt.

Vsum tamen habent in corporibus vena ab arterijs plane diuersum. Nam vena alimentarij sanguinis per totum corpus distribuit, seu alimentum vehiculum; & ideo attrahere illud debet coquere, & si qua sine excrementa pellere. Arteria vero tenuissimum sanguinem & spiritum continet & vehit; pulsum efficit, & calorem partibus omnibus subministrat. Illa nutritioni seruit, haec calorem & vitam immediatè fouet, vitalique facultati famulatur, & vena immobili quiescente pulsatur. Ambae ad vegetantem animam pertinent.

Vena & arteria vni diuersus.

Admirabile illud videtur, quod in venis minime concreuit sanguis, etiam mortuum animal sit refrigeratusque sanguis, qui extra venas concreuit statim, quamuis in intestina & ventrem colligatur. Nimirum propria quadam rei tam necessaria conferantur facultas venis inesse credi potest, quae abeunt quoque anima superfit. Vt si cui concreuisse in terdum sanguis reperitus sit, id post diuturnum morbum acciderit, quo facultas ea vel penitus extincta vel certe nimis debilitata fuerit.

In venis non concreuit sanguis.

DE VENARVM SANGVINIS- que principio Hippocratis & Galeni sententia.

CAPVT XV.

N

Vm vero vt in caeteris, sic in principio atque origine conueniant haec duae partes, longe maxima disputatio est. Arterias namque ex sinistro cordis sinu erumpere indeque ad reliquas omnes partes duci, plane omnes consentiunt. Quod & ex pulsare conspiciantur vt cor, & spiritum in corde genitum indeque deriuatum continere, & calorem illius membri ad reliqua omnia deducere, vitalique facultati, quae in corde dominatur, famulari, ac demum ex solo illo membro appensa pendere, nec vlli alteri inferi, sed liberè plane ab alijs omnibus soluta per totam animalis longitudinem furtim ac deorsum progredi.

Arteriarum vni.

Contra de venis propterea contentio maxima, quod duobus omnino membris inserantur, dextero cordis sinui & iecori. Et quamuis ex corde pendeant, iecori tamen quoque alligatae sunt. Neque plusant vt cor, nec spiritum habent, sed sanguinem, cuius officina est iecur. Quin etiam Hippocrates in lib. de hominis natura, atque in libro de ossibus, ex cerebro vitus est eas deducere, vbi

De venarum ortu. 1. Op.